

Το βιβλίο του Ιωνά

Ωραιοζήλη-Τζίνα Δαβιλά

1. Περιγραφή της πλοκής του βιβλίου.

Η πλοκή του βιβλίου του Ιωνά έχει **αρχή** (τα πάντα μπορούν να συμβούν από τη στιγμή που ο Ιωνάς παρακούει τον Κύριο), **μέση** (υπάρχει πιθανολογική εξέλιξη της πλοκής της αφήγησης, ίσως να προκληθεί πνιγμός λόγω της θαλασσοταραχής που έχει προκαλέσει τον θυμό του Θεού η απείθεια του Ιωνά ή η σωτηρία όλων για να οδηγηθεί σε άλλες ατραπούς ο βασικός χαρακτήρας του έργου που είναι ο ίδιος ο συγγραφέας-αφηγητής παντογνώστης Ιωνάς) και **τέλος** (αναπόδραστα η πλοκή έχει συγκεκριμένη εξέλιξη ώστε να συμβούν όσα πρέπει να συμβούν βάσει της Πρόνοιας της Θείας Οικονομίας), επομένως υπάρχει αφήγηση, η οποία αποτελείται από μια αλυσίδα γεγονότων και συμβάντων που επηρεάζουν τους χαρακτήρες του έργου, ακόμη και το σκηνικό. Γι'αυτό και είναι εξαιρετικά σημαντικό το close reading.

Ο παντογνώστης αφηγητής Προφήτης Ιωνάς είναι το **υποκείμενο της αφήγησης**, δηλαδή **ο χαρακτήρας**, ο πρωταγωνιστής των δράσεων, διότι **προκαλεί τα γεγονότα** (τα οποία έχουν αιτιώδη σχέση μεταξύ τους καθώς το ένα γεγονός οδηγεί σε επόμενο και ευθύνονται για το πώς θα εξελιχθεί η πλοκή) **και τις εξελίξεις** στην πλοκή του έργου με τις δράσεις, τις αποφάσεις, τις ενέργειες, τον τρόπο σκέψης του, δεδομένου ότι ο Ιωνάς είναι υπεύθυνος για άμεσες συνέπειες στο περιβάλλον του. Η απόφασή του να μην ακολουθήσει την εντολή του Θεού να επισκεφθεί την Νινευή πληρώνοντας ναύλο για το ταξίδι προς Θαρσίς και αυθαιρετώντας στον Κύριο, προκαλεί επικίνδυνη τρικυμία, ένα τυχαίο

συμβάν φαινομενικά, αλλά ουσιαστικά **ένα γεγονός με σχέση αιτίου-αποτελέσματος** (αιτιατό), που αναστατώνει τους ναυτικούς και τον καπετάνιο, ενώ προκαλούνται απορίες για το ποιος είναι υπεύθυνος αυτής της θαλασσοταραχής.

Τα γεγονότα δημιουργούν **συγκρούσεις, που οδηγούν στην αγωνία και στην έκπληξη**, ανάμεσα στα πρόσωπα του βιβλίου, όπως στο 1ο κεφάλαιο ο καπετάνιος ξυπνά τον Ιωνά ζητώντας του να προσευχηθεί¹ και εν συνεχεία οι ναύτες ζητούν από τον Ιωνά να συστηθεί² και εμμέσως τον θεωρούν υπεύθυνο για την τρικυμία. Ο Ιωνάς θα ήθελε να μην ενοχληθεί, οι ναυτικοί όμως δεν το επιτρέπουν, άρα έχουμε μια φυσική σύγκρουση με λεκτική αντιπαράθεση μεταξύ καπετάνιου, ναυτικών και Ιωνά. Ο Ιωνάς γνωρίζοντας τις ηθικές συνέπειες της πράξης του παραδέχεται την ευθύνη του (σύγκρουση νοητική και συναισθηματική) και ζητεί να τον πετάξουν στη θάλασσα³ κάτι που δεν αποδέχονται αρχικά οι ναυτικοί συνεχίζοντας την προσευχή⁴. Οι ναυτικοί και ο καπετάνιος είναι αντικείμενα της πλοκής καθώς δέχονται την δράση που έχει προκαλέσει ο Ιωνάς, επομένως είναι παθητικοί αποδέκτες, άρα έχουμε συμβάντα όχι γεγονότα. Η εμφάνιση του κήτους έχει ρόλο στην πλοκή ως αντικείμενο για τον ίδιο λόγο. Υποκείμενο αφηγητής παραμένει ο Ιωνάς και στο 3ο κεφάλαιο όπου μεταφέρει τα λόγια του Θεού και προκαλούνται σειρά αντιδράσεων στους Νινευίτες, στους μεγιστάνες και στον βασιλιά. Ντύνονται με σακιά και περίλυποι προσεύχονται μετανοώντας και ζητώντας την αλλαγή της απόφασης του Θεού, το έλεος Του για τη σωτηρία τους. Αντικείμενα της πλοκής είναι και το πλήθος της πόλης καθώς προκαλείται αλλαγή στο σκηνικό της αφήγησης αλλά και στην πλοκή και στη χρονολογική σειρά των γεγονότων αντιθετική από αυτό που περιμένει ο αναγνώστης (έκπληξη). Μια ολόκληρη πόλη από την

αφήγηση των γεγονότων εξελίσσεται και ως συλλογικός χαρακτήρας επηρεάζοντας την εξέλιξη της αφήγησης, καθώς ο Θεός ως ελεήμων δέχεται την μετάνοιά τους και δεν τους καταστρέφει.

Εν συνεχεία ο Ιωνάς, πάλι ως υποκείμενο της πλοκής, παραπονούμενος στον Θεό για την συγχωρητική του απόφαση προς Νινευίτες συγκρούεται μαζί Του συναισθηματικά και ηθικά, προκαλεί την παρουσία της κολοκυθιάς, του σκώληκα, της καταστροφής του φυτού για να δοθεί η αφορμή ώστε να κάνει ο Θεός τον παραλληλισμό και να αποδείξει δια του παραδείγματος στον Ιωνά ότι δικαίως Εκείνος αποδέχθηκε την μετάνοια του πλήθους, καθώς ο Κύριος είναι συγχωρητικός και όχι τιμωρητικός. Εδώ η αντιπαράθεση έχει και υπερφυσικό χαρακτήρα καθώς πηγαίνει κόντρα στο θέλημα του Θεού και στις εντολές Του (σύγκρουση εσωτερικού χαρακτήρα που στο τέλος επέρχεται ισορροπία καθώς ο προφήτης, χωρίς να το αναφέρει στο βιβλίο, φαίνεται να συντάσσεται με την επιθυμία του Θεού). Ωστόσο, οι αποφάσεις του ως χαρακτήρας- υποκείμενο έχουν καθοριστικό ρόλο στην πλοκή του έργου.

Αντιπαράθεση-συγκρουσιακή είναι και η σχέση των ναυτικών και καπετάνιου με τα κύματα της θάλασσας (**σύγκρουση εξωτερικού τύπου**). Στο 3ο κεφάλαιο οι επιθυμίες των Νινευιτών είναι σε επίπεδο εξωτερικό και εσωτερικό καθώς μεταβάλλουν τις συνήθειες και την καθημερινότητά τους ώστε να προσευχηθούν στον Θεό ζητώντας την λύτρωση⁵.

Στο συγκεκριμένο σημείο του βιβλίου υπάρχει η αγωνία εκ μέρους του πλήθους και η έκπληξη που προκαλείται από το αναπάντεχο της σωτηρίας του λαού. Στην πλοκή του έργου, υπάρχει ατελής γνώση της αφήγησης κεντρίζοντας το ενδιαφέρον του αναγνώστη, αφού εξ αρχής δεν γνωρίζουμε πώς θα εξελιχθεί η ιστορία που μας αφηγείται ο

συγγραφέας-αφηγητής-παντογνώστης. Ο αναγνώστης και στα τέσσερα κεφάλαια του βιβλίου του Ιωνά νοιώθει αγωνία μέχρι το τέλος της ιστορίας.

Σκοπός του βιβλίου που συνέγραψε ο Προφήτης Ιωνάς είναι να περάσει ο συγγραφέας τις πεποιθήσεις του στους αναγνώστες και τα χαρακτηριστικά της πλοκής του έργου προορίζονται σε αυτόν τον σκοπό: να επηρεαστούν οι αναγνώστες, να έχει επίδραση στους αναγνώστες.

Η πλοκή του έργου ανιχνεύοντας τις λεπτομέρειες απαντά σε ερωτήματα που καθιστούν κατανοητό το έργο ή τον λόγο που έχει γραφτεί. Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί τα **σχήματα** της επαναλαμβανόμενης πλοκής, του U (ο Ιωνάς ξεκινά το ταξίδι με θετική διάθεση, προκαλεί προβλήματα με τις αποφάσεις του, τιμωρείται, προσεύχεται, επιστρέφει στον αρχικό προορισμό του κάνοντας ό,τι του ζήτησε ο Θεός, ξανα-αμφισβητεί την πρόθεση του Θεού, λογικά επανέρχεται στην καλή του διάθεση αφού αποδέχεται τον τρόπο που ενεργεί ο Θεός), του καρναβαλικού στοιχείου όπου οι κάτοικοι της Νινευή κάνουν στροφή συμπεριφοράς 180 μοιρών ανατρέποντας την υπάρχουσα κατάσταση και κατά συνέπεια και τις αποφάσεις του Θεού, της σειράς των πραγμάτων που γίνονται χρονολογικά, των επαναλήψεων ρημάτων και συμβολικών ουσιαστικών (τρεις ημέρες στην Νινευή ο Ιωνάς, τρεις ημέρες της Ανάστασης του Χριστού), αντιθετικών ρημάτων (λελύπησαι-εχάρη, ανέβη-κατέβη, ανεβόησαν-κουφισθήναι) και μοτίβων, της χρήσης αντικειμένων (κολοκύθα-σκουλήκι-βάρκα-άνεμος-πένθιμα ενδύματα - εγκατελελειμμένος θρόνος—σακιά-κήτος-βόδια-ερείπια πόλης-τρικυμιώδης θάλασσα-η σκηνή που στήνει ο Ιωνάς απέναντι από την πόλη ως ένδειξη αντίθεσης και αντίδρασής του) που

βοηθούν στην εξέλιξη της πλοκής, ενισχύοντας τον χαρακτηρισμό του Αριστοτέλη (πλοκή= περιπέτεια).

Χρονολογικά, το βιβλίο του Ιωνά ακολουθεί μια λογική σειρά αλληλουχίας των γεγονότων που αναπτύσσει την πλοκή της αφήγησης.

Παραπομπές:

1. 1: 6 “καὶ προσήλθε πρὸς αὐτὸν ὁ πρωρεὺς καὶ εἶπεν αὐτῷ· τί σὺ ρέγχεις; ἀνάστα καὶ ἐπικαλοῦ τὸν Θεόν σου, ὅπως διασώσῃ ὁ Θεὸς ἡμᾶς καὶ οὐ μὴ ἀπολώμεθα”
2. 1: 8 “καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν· ἀπάγγελον ἡμῖν τίνος ἔνεκεν ἡ κακία αὕτη ἐστὶν ἐν ἡμῖν; τίς σου ἡ ἐργασία ἐστὶ; καὶ πόθεν ἔρχῃ, καὶ τοῦ πορεύῃ, καὶ ἐκ ποίας χώρας καὶ ἐκ ποίου λαοῦ εἶ σύ;”
3. 11: 12 “καὶ εἶπεν Ἰωνᾶς πρὸς αὐτούς· ἄρατέ με καὶ ἐμβάλετέ με εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ κοπάσει ἡ θάλασσα ἀφ’ ὑμῶν· διότι ἔγνωκα ἐγὼ ὅτι δι’ ἐμὲ ὁ κλύδων ὁ μέγας οὗτος ἐφ’ ὑμᾶς ἐστὶ”.
4. 1: 13 καὶ παρεβιάζοντο οἱ ἄνδρες τοῦ ἐπιστρέψαι πρὸς τὴν γῆν καὶ οὐκ ἠδύναντο, ὅτι ἡ θάλασσα ἐπορεύετο καὶ ἐξηγείρετο μᾶλλον ἐπ’ αὐτούς., 1:15 καὶ ἔλαβον τὸν Ἰωνᾶν καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἔστη ἡ θάλασσα ἐκ τοῦ σάλου αὐτῆς. 16 καὶ ἐφοβήθησαν οἱ ἄνδρες φόβῳ μεγάλῳ τὸν Κύριον καὶ ἔθησαν θυσίαν τῷ Κυρίῳ καὶ ἠῤῥξαντο τὰς εὐχὰς, Ἰωνᾶς, Παλαιὰ Διαθήκη.
5. 3: 5 -8: “καὶ ἐπίστευσαν οἱ ἄνδρες Νινευὴ τῷ Θεῷ καὶ ἐκήρυξαν νηστείαν καὶ ἐνεδύσαντο σάκκους ἀπὸ μεγάλου αὐτῶν ἕως μικροῦ αὐτῶν. 6 καὶ ἤγγισεν ὁ λόγος πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Νινευῆ, καὶ ἐξανέστη ἀπὸ τοῦ θρόνου αὐτοῦ καὶ περιεῖλετο τὴν στολὴν αὐτοῦ ἀφ’ ἑαυτοῦ καὶ περιεβάλετο σάκκον καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ σποδοῦ. 7 καὶ ἐκηρύχθη καὶ ἐρρέθη ἐν τῇ Νινευῇ παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ παρὰ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ λέγων· οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ κτήνη καὶ οἱ βόες καὶ τὰ πρόβατα μὴ γευσάσθωσαν μηδὲ νεμέσθωσαν μηδὲ ὕδωρ πίετωσαν. 8 καὶ περιεβάλλοντο σάκκους οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ κτήνη, καὶ ἀνεβόησαν πρὸς τὸν Θεὸν ἐκτενώς· καὶ ἀπέστρεψαν ἕκαστος ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτῶν τῆς πονηρᾶς καὶ ἀπὸ τῆς ἀδικίας τῆς ἐν χερσὶν αὐτῶν λέγοντες”.

2. Χαρακτηρισμός του Ιωνά.

Ο Ιωνάς εἶναι **παντογνώστης αφηγητής** και λειτουργεῖ ως γεφυροποιός μεταξύ του αφηγηματικῆς και του πραγματικῆς κόσμου, διότι εἶναι συγχρόνως και συγγραφέας του βιβλίου της Παλαιᾶς Διαθήκης και χαρακτήρας. Μιλᾶ για τον εαυτό του προσδίδοντας του

χαρακτηρισμούς όπως “δούλος Κυρίου εγώ ειμί”¹, ενώ παράλληλα είναι ένας αξιόπιστος αφηγητής διότι είναι παντογνώστης.

Ο Ιωνάς είναι ένας **δυναμικός** χαρακτήρας ο οποίος αλλάζει, εξελίσσεται κατά την αφήγηση και μας παραθέτει νέα ποιοτικά χαρακτηριστικά για τον χαρακτήρα του. Είναι απειθής και λειτουργεί αυθαίρετα στην εντολή του Κυρίου να κατευθυνθεί προς την Νινευή, ίσως λόγω φόβου ή αδυναμίας του ή ελλείψει επιεικείας να κατανοήσει και να δεχτεί το συγχωρητικό πνεύμα του Θεού προς την αμαρτωλή πόλη. Παρουσιάζει στοιχεία ανυπακοής καθώς μπαίνει στη βάρκα με αντίθετη κατεύθυνση από την ζητηθείσα εκ Θεού, ωστόσο δεν κρύβεται, όπως ο ίδιος περιγράφει στο βιβλίο του, αλλά με θάρρος σημειώνει “ένέβη εις αὐτὸ τοῦ πλεῦσαι μετ’ αὐτῶν εις Θαρσίς ἐκ προσώπου Κυρίου” (κεφ.1: 3).

Έχει τα χαρακτηριστικά του **σφαιρικού** χαρακτήρα διότι από την αφήγηση μαθαίνουμε διαρκώς περισσότερα για τον ίδιο. Με ειλικρίνεια ομολογεί εμμέσως ότι είναι η αιτία της τρικυμίας και προτρέπει τους ναυτικούς και τον καπετάνιο να τον πετάξουν στη θάλασσα.² Στο σημείο αυτό διαθέτει επίγνωση της πράξης του και επιθυμεί να απαλλάξει το πλήρωμα των ναυτικών από την οργή του Θεού. Ο Ιωνάς, ταυτόχρονα, έχει εμπιστοσύνη στον Θεό και μάλλον κάποια οικειότητα, αφού ενώ είναι απειθής προς την εντολή του και έχει ξεκινήσει η θαλασσοταραχή, πηγαίνει στο αμπάρι του πλοίου και κοιμάται ήσυχος και με πίστη στη σωτηρία τους.³

Ο Ιωνάς παρουσιάζεται και ως **αντιθετικός** χαρακτήρας (foil character) καθώς με τις ενέργειές του ρίχνει φως στους άλλους χαρακτήρες διαγράφοντας αντιθέσεις που υπάρχουν: στο 1ο κεφάλαιο τονίζεται η πίστη τους στον Θεό που συνοδεύεται από την απελπισμένη προσευχή τους. ⁴ Επίσης, αντιθετικός χαρακτήρας είναι και στο 3 κεφάλαιο όπου

φωτίζει την μετάνοια και την προσπάθεια εξιλέωσης των Νινευιτών όταν τους προαναγγέλει την καταστροφή τους από τον Θεό.⁵

Στο 2ο κεφάλαιο, πάλι ως δυναμικός, άμεσος, σφαιρικός χαρακτήρας ομολογεί την αμαρτία του, μετανοεί και ζητεί την συγχώρεση του Κυρίου και να εξέλθω από την κοιλιά του κήτους.⁶

Επιπροσθέτως, ο Ιωνάς είναι και άμεσος χαρακτήρας καθώς με την αφηγηματική διαδικασία του βιβλίου του μας δίνει γενναιόδωρα στοιχεία του χαρακτήρα του σε όλο το βιβλίο επιτρέποντάς μας να γνωρίσουμε σε βάθος το ποιόν του και ταυτόχρονα συνδυάζοντας τα περιστατικά να λάβουμε περισσότερες πληροφορίες και για τα λοιπά πρόσωπα του βιβλίου ή του σκηνικού όπως αυτό δομείται στην αφήγηση. Ο **δυναμικός, σφαιρικός, με ποιοτικά χαρακτηριστικά αμεσότητας χαρακτήρας του Ιωνά** τονίζεται και στο 4ο κεφάλαιο, κατά το οποίο απογοητεύεται από την φιλευσπλαχνία και την ελεημοσύνη του Θεού και με θάρρος, σχεδόν θράσος, Του ζητεί να πεθάνει⁷, κάτι που επαναλαμβάνει όταν η κολοκυθιά που του δώρισε ο Θεός ξεραίνεται⁸. Τα στοιχεία της ολιγοψυχίας του Ιωνά, αλλά και της παράλογης απαίτησής του να μην αποδέχεται τον συγχωρητικό Θεό και τη μεγαλοθυμία Του, σημειώνουν τόσο την αφηγηματική δυναμική του βιβλίου όσο και τη δυνατότητα στους αναγνώστες και μελετητές του έργου να έχουν μια σφαιρική εικόνα του Ιωνά που είναι συγγραφέας, χαρακτήρας, επομένως παντογνώστης αφηγητής του βιβλίου της Παλαιάς Διαθήκης.

Τέλος, το όνομα του προφήτη Ιωνά στην εβραϊκή γλώσσα σημαίνει “περιστέρα”⁹ και νοηματοδοτεί την ύπαρξή του, αφού επί της ουσίας ο Ιωνάς μεταφέρει το μήνυμα του Θεού στους Νινευίτες το οποίο εν τελεί και τους σώζει από την καταστροφή. Παράλληλα, το βιβλίο του Ιωνά

είναι ένα ακόμη μήνυμα για τους αναγνώστες και μελετητές του Θεού που είναι πολυέλεος προς την ανθρωπότητα όλων των αιώνων.

Παραπομπές-Πηγές:

1. 1:19 και είπε πρὸς αὐτούς· δούλος Κυρίου εἰμὶ ἐγὼ καὶ τὸν Κύριον Θεὸν τοῦ οὐρανοῦ ἐγὼ σέβομαι, ὃς ἐποίησε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν.
2. 1: 12 καὶ εἶπεν Ἰωνᾶς πρὸς αὐτούς· ἄρατέ με καὶ ἐμβάλετέ με εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ κοπάσει ἡ θάλασσα ἀφ' ὑμῶν· διότι ἔγνωκα ἐγὼ ὅτι δι' ἐμὲ ὁ κλύδων ὁ μέγας οὗτος ἐφ' ὑμᾶς ἐστι.”.
3. 1: 5 καὶ ἐφοβήθησαν οἱ ναυτικοὶ καὶ ἀνεβόησαν ἕκαστος πρὸς τὸ θεὸν αὐτοῦ καὶ ἐκβολὴν ἐποίησαντο τῶν σκευῶν τῶν ἐν τῷ πλοίῳ εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ κουφισθῆναι ἀπ' αὐτῶν. Ἰωνᾶς δὲ κατέβη εἰς τὴν κοιλίην τοῦ πλοίου καὶ ἐκάθευδε καὶ ἔρρεγχε.”
4. 13 καὶ παρεβιάζοντο οἱ ἄνδρες τοῦ ἐπιστρέψαι πρὸς τὴν γῆν καὶ οὐκ ἠδύναντο, ὅτι ἡ θάλασσα ἐπορεύετο καὶ ἐξηγείρετο μᾶλλον ἐπ' αὐτούς. 14 καὶ ἀνεβόησαν πρὸς Κύριον καὶ εἶπαν· μηδαμῶς, Κύριε, μὴ ἀπολώμεθα ἕνεκεν τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου τούτου, καὶ μὴ δῶς ἐφ' ἡμᾶς αἶμα δίκαιον, διότι σύ, Κύριε, ὄν τρόπον ἐβούλου, πεποίηκας.”.
5. 5 -10, Ἰωνᾶς, Παλιά Διαθήκη
6. 2 -9, Ἰωνᾶς, Παλαιά Διαθήκη.
7. 4: 2 καὶ προσηύξατο πρὸς Κύριον καὶ εἶπεν· Ω Κύριε, οὐχ οὗτοι οἱ λόγοι μου ἔτι ὄντος μου ἐν τῇ γῇ μου; διὰ τοῦτο προέφθασα τοῦ φυγεῖν εἰς Θαρσίς, διότι ἔγνων ὅτι σὺ ἐλεήμων καὶ οἰκτίρμων, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος καὶ μετανοῶν ἐπὶ ταῖς κακίαις. 3 καὶ νῦν, δέσποτα Κύριε, λάβε τὴν ψυχὴν μου ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι καλὸν τὸ ἀποθανεῖν με μᾶλλον, ἢ ζῆν με.)
8. 4:8 καὶ ἐγένετο ἅμα τῷ ἀνατεῖλαι τὸν ἥλιον καὶ προσέταξεν ὁ Θεὸς πνεύματι καύσωνι συγκαίοντι, καὶ ἐπάταξεν ὁ ἥλιος ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἰωνᾶ· καὶ ὠλιγοψύχησε καὶ ἐπελέγετο τὴν ψυχὴν αὐτοῦ καὶ εἶπε· καλὸν μοι ἀποθανεῖν με ἢ ζῆν., Ἰωνᾶς, Παλιά Διαθήκη
9. <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%99%CF%89%CE%BD%CE%AC%CF%82>

3. Στοιχεῖα του σκηνικοῦ καὶ ἡ σημασία τους γιὰ τὴν ὅλη ἀφήγηση.

Οἱ περισσότερες πληροφορίες που δίνονται μέσα ἀπὸ τὴν ἀφήγηση τοῦ βιβλίου τοῦ Ἰωνᾶ δίνονται ἀριστοτεχνικὰ με τυχαῖο τρόπο ὁ ὁποῖος μας παράσχει τυχαῖες πληροφορίες ὥστε μας βοηθοῦν νὰ κατανοήσουμε τὶς συνθήκες κάτω ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἔχει γίνῃ ἡ συγγραφὴ ἔργου.

Τοπογραφικὰ ὑπάρχει συμβολισμὸς στα στοιχεῖα που

ακολουθοῦν: ἡ θάλασσα, τὸ πλοῖο, ἡ ἀπειλητικὴ τρικυμία ἀνοίκεια γιὰ

τους ναυτικούς τέτοιος κυματισμός, το αμπάρι του πλοίου, το υπερμέγεθος κήτος που καταπίνει τον Ιωνά, η κολοκυθιά, το σκουλήκι, ο άνεμος, τα βόδια, τα πένθιμα ρούχα που δηλώνουν την θλίψη, τα σακιά, τα ερείπια της πόλης, η σκηνή που δημιουργεί ο Ιωνάς, το πλήρωμα που επιτείνει την αγωνία του αναγνώστη είναι στοιχεία που φαίνονται δευτερεύοντα όμως διαδραματίζουν ουσιαστικό ρόλο στην πλοκή.

Γεωγραφικά, Νινευή, η πόλη που προορίζεται να σωθεί, ενώ το σκηνικό ξεκινά την αφήγηση από τη θάλασσα, στην κοιλιά του κήτους, στην πόλη που μετανοεί, στη γη που αναπαύεται και δυσανασχετεί ο Ιωνάς, στην πόλη όπου προσεύχονται και μετανοούν οι Νινευίτες. Η Νινευή είναι μια εντελώς αμαρτωλή πόλη¹ που προορίζεται να σωθεί, υποδηλώνοντας το έλεος του Θεού, όπως στους Ευαγγελιστές υπενθυμίζει ο Ιησούς.²

Κοινωνικά, οι πολίτες, μεγιστάνες και ο βασιλιάς αποτελούν την πληροφορία της καθεστρυκυΐας τάξης, άρα δίνουν την κοινωνική διάσταση του έργου, ο βασιλιάς ο οποίος και διατάζει τον λαό να αλλάξει νοοτροπία ζητώντας την συγχώρεση.

Θρησκευτικά, ο διάλογος του Θεού με τον Ιωνά είναι το απολύτως καθοριστικό σκηνικό στο οποίο φανερώνεται η αγάπη του Θεού για τους ανθρώπους. Το αποκορύφωμα της αφήγησης είναι στο 4ο κεφάλαιο όπου ο Κύριος μέσω παραδείγματος εξηγεί στον Ιωνά γιατί συγχωρεί τους Νινευίτες. Επίσης, θρησκευτικό σκηνικό είναι τόσο οι ναυτικοί και ο καπετάνιος, όσο και οι Νινευίτες που δηλώνουν την πίστη τους στον Θεό από Τον Οποίο ζητούν σωτηρία και έλεος μέσω της προσευχής, της νηστείας, των πένθιμων ρούχων.

Αρχιτεκτονικά, η γκρεμισμένη πόλη δηλώνει τον ξεπεσμό της, ενώ η θαλασσοταραχή προοικονομεί την εξέλιξη και την πλοκή του έργου προκαλώντας την αγωνία του αναγνώστη. Επίσης, η σκηνή που

κατασκευάζει ο Ιωνάς την σκηνή του, προετοιμάζει τον αναγνώστη για την σύγκρουση με τον Θεό καθώς διαβλέπει την καλή Του πρόθεση για τους μετανοούντες Νινευίτες. Επίσης, η αποχή από το φαγητό, δηλαδή η απουσία φαγητού, δηλώνει την μετάνοια των πολιτών, στοιχείο που είναι και θρησκευτικό σκηνικό.

Πολιτικά, ο βασιλιάς αποφασίζει για τον λαό του ο οποίος και ακολουθεί κατά γράμμα τις διαταγές του περί νηστείας και πένθους ζητώντας εξιλέωση από τον Θεό.

Χρονικά, υπάρχει χρονολογική αλληλουχία των διαδραματιζόμενων γεγονότων και συμβάντων. Οι τρεις ημέρες έχουν θεολογικό συμβολισμό που παραπέμπουν στην ανάσταση του Χριστού μετά από τις τρεις ημέρες της ταφής Του, η μέρα και η νύχτα στο τρίτο κεφάλαιο είναι σκηνικό οπίου εναλλάσσονται συμβολικά το καλό με το κακό (ημέρα=φως=καλό, νύχτα=σκοτάδι=κακό).

Οι κομπάρσοι που είναι οι ναυτικοί επιδρούν καταλυτικά στην διαδραμάτιση της αφήγησης και του σκηνικού, ενώ οι πολίτες², οι άνθρωποι ακόμη και τα κτήνη εκήρυξαν νηστεία.

Οι χαρακτήρες του έργου ολοκληρώνουν το σκηνικό με τον Ιωνά να παρουσιάζεται ως δυναμικός, σφαιρικός και άμεσος χαρακτήρας, ο βασιλιάς, μεγιστάνες, πολίτες είναι δυναμικοί χαρακτήρες καθώς εξελίσσονται και αποκτούν νέες ιδιότητες (σεβασμός και μετάνοια στον Θεό, αναγνώριση των αμαρτιών μπροστά στον φόβο του αφανισμού τους), οι ναυτικοί και ο καπετάνιος ως έμμεσοι χαρακτήρες για τους οποίους μας πληροφορεί ο συγγραφέας.

Παραπομπές-πηγές:

1. 1:2 ανάστηθι και πορεύθητι εις Νινευή την πόλιν την μεγάλην και κήρυξον εν αυτή, ότι ανέβη ή κραυγή τής κακίας αυτής πρός με.
2. Ματθαίος 12:41· Λουκάς 11:30, 32

3. 3: 5 καὶ ἐπίστευσαν οἱ ἄνδρες Νινευὴ τῷ Θεῷ καὶ ἐκήρυξαν νηστείαν καὶ ἐνεδύσαντο σάκκους ἀπὸ μεγάλου αὐτῶν ἕως μικροῦ αὐτῶν. 6 καὶ ἤγγισεν ὁ λόγος πρὸς αὐτοῦ ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ περιεβάλετο σάκκον καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ σποδοῦ. 7 καὶ ἐκηρύχθη καὶ ἐρρέθη ἐν τῇ Νινευὴ παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ παρὰ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ λέγων· οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ κτήνη καὶ οἱ βόες καὶ τὰ πρόβατα μὴ γευσάσθωσαν μηδὲ νεμέσθωσαν μηδὲ ὕδωρ πέτωσαν. 8 καὶ περιεβάλλοντο σάκκους οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ κτήνη, καὶ ἀνεβόησαν πρὸς τὸν Θεὸν ἐκτενῶς· καὶ ἀπέστρεψαν ἕκαστος ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτῶν τῆς πονηρᾶς καὶ ἀπὸ τῆς ἀδικίας τῆς ἐν χερσὶν αὐτῶν λέγοντες·